

ΤΟ ἐπόμενον ἄρθρον ἐστάλη πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ πεπαιδευμένου Χίου ἐμποροῦ, διατρίβοντος ἐν Ταυρίδι, καὶ περιελθόντος ἱκανὰ μέρη τῆς Περσίας. Καταχωροῦμεν δ' αὐτὸ εἰς τὰς στήλας τῆς Ἀποθήκης τοσῷ μᾶλλον εὐχαρίστως, καθόσον σχεδὸν πάντοτε εἰμεθα ἠναγκασμένοι νὰ δανειζώμεθα ἀπὸ ξένους περιηγητὰς τὰ χωρογραφικὰ καὶ ἐθνογραφικὰ ἡμῶν ἄρθρα. Εἶναι δὲ καὶ ἀξία λόγου τὴν σήμερον ἡ Ἀφγανιστάν, καθὼς Ἀγγλικὸν ἀγῶνος θέατρον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΦΓΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Χωρογραφία.

ΠΡΟΣ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅθεν ἄρχεται ἡ σειρά τῶν Σολεϊμανικῶν ὄρεων, ἐκτείνεται χώρα εὐρεία καὶ ἄχανη, πολλάκις γενομένη παλαιστρα τῆς φιλαρχίας πολλῶν Ἀσιανῶν ἡγεμόνων, καὶ πάντοτε ἄθλον καταντήσασα τῶν αἱματηρῶν συμπλοκῶν των. Ἡ χώρα αὕτη καὶ αἰ εἰς αὐτὴν ἐμπεριεχόμεναι πολλάι ἄλλαι ἦσαν, πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ναδὶρ—Σάχ, βασιλεῖος τῆς Περσίας, φόρου ὑποτελεῖς εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Μογόλων, Μαχομέτ—Σάχ. Ἀλλ' ἐπομένως, ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς Ναδὶρ ὁ ἀπόγονος οὗτος τοῦ περικλεοῦς δορικτήτορος Τιμούρ—Λένκ, ὑπεχρεώθη νὰ μεταδῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ ἐπὶ τῶν τόπων τούτων δικαιώματα, καὶ νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῆς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ ἐπικρατείας του, τῆς ὁποίας τὸ ἄχθος μόλις ὑπέφερεν. Εἰς τὴν ἔγγραφον καὶ ἐπίσημον παραχώρησιν τῶν δικαιωμάτων του, ἐπικυρωμένην μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν σφραγίδα, ἀναγιγνώσκονται μετὰ πολλῶν ἄλλων περιέργων καὶ τὰ ἀκόλουθα—

«Θεωροῦντες τὴν εὐνοίαν (ὁ Ναδὶρ τὸν εἶχε χαρίσει τὸν πάτριον θρόνον, καὶ μέρος τῶν πολυτίμων λίθων του) τὴν ὁποίαν οὐδὲ πατὴρ πρὸς υἱόν, οὐδ' ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφὸν ἐδειξέ ποτε, παραιτοῦμεν εἰς τὸν ἴδιον (τὸν Ναδὶρ) ὄντα τὸν τόπον, τὸν κείμενον πρὸς δυσμὰς τοῦ ρείθρου τοῦ Ἀττόκου (Ἰνδοῦ), δηλονότι τὸ Παϊχάβερ μεθ' ὧν τῶν περιοχῶν καὶ περιοικῶν του, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Καβούλ καὶ Γίζενέ, τὰ ὑπὸ τῶν Ἀφγανῶν κατοικούμενα ὄρη, τὸ Χαζαριδζάτ καὶ τὸ φρούριον τοῦ Βάικερ, τὸ Σάνκαρ καὶ Κουδαβάδ, τὰς χώρας καὶ ἡγεμονίας τῶν Τζοκιάδων καὶ Βελουκιδῶν κτλ., τὴν ἐπαρχίαν Ἰάτταν, τὸ φρούριον Ράμ, (ἀκολουθεῖ ἀπαρίθμησις πλήθους μεγάλων καὶ ὠχυρωμένων πόλεων) ὅλα τὰ πεδία, πόλεις καὶ χωρία, φρούρια καὶ λιμένας ἀπὸ τοῦ Ἀττόκου μέχρι τῆς Νάλα—Σάνκρας, ὅπου ὁ Ἰνδὸς εἰσβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν· εἰς ἓνα λόγον, ὅλας τὰς χώρας, τὰς ἐκτεινομένας κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ καὶ τῆς Νάλα—Σάνκρας.

Ἐν Δελῇ, 4 Μουχαρέμ, 1152. (Ἀπριλίου 2, 1739).»

Τὸ ἀξιωματικόν τοῦτο ἔγγραφον, γεγραμμένον Περσιστὶ, ἀποδεικνύει ἀποχρῶντως πόσον ὁ Πέρσης κατακτητὴς ἐπεθύμει τὴν κατοχὴν τῶν ἐν αὐτῇ συγκαταριθμωμένων χωρῶν, τὰς ὁποίας ἐθεώρει δικαίως ὡς τὰς πρωτίστας τῆς Ἀφγανιστάν, καὶ ὡς κλεῖδας τῆς Κανδαχάρ, Καβούλ, καὶ Χορασάν.

Τὰ μεθόρια τῆς Ἀφγανιστάν πρὸς βορρῆν σχη-

ματίζονται διὰ τῆς παρεκτάσεως τῆς μεγάλης δυτικῆς σειρᾶς τῶν Ἰμαλαίων, ἡ Ἰνδικῶν Καυκασοῦ τῶν Μακεδόνων, χαρακτηριζομένης ὑπὸ τῶν Ἀσιανῶν γεωγράφων μὲ τὸνομα Ἰνδὸ—Κούχ. Αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν Ἀμποῦ—Σινέ, Λονδουέ, (ἐνὸς τῶν κλάδων τοῦ ποταμοῦ Καβούλ), καὶ Καμέχου, ἀνάγονται εἰς τὴν μεσημβρινὴν παρωρεῖαν αὐτῆς· τὸ δ' ἐσωτερικὸν καὶ ἡ βόρειος πλευρὰ τῆς ἔμειναν ἕως σήμερον ἀνεπίσκεπτα καὶ ἀνεξερευνήτα ὄχι μόνον παρὰ τῶν Εὐρωπαίων, ἀλλ' ἔτι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Ἀσιανῶν ἐθνογράφων καὶ γεωγράφων. Ἡ ἀνατολικὴ μόνον πλευρὰ τῆς σειρᾶς ἐξετάσθη κατὰ τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν ὑπὸ τοῦ τολμηροῦ περιηγητοῦ Ἀγγλου Βοῦρνες, ὅστις διεπορεύθη καὶ διεμέτρησε τὰς κυριωτέρας στενοπορίας τῆς. Αὕτη ἡ καδ' ὑπερβολὴν ὀρεῖν ἡ χώρα, ἡ τὸ ἀρκτικὸν μεθόριον τῆς Ἀφγανιστάν ἀποτελοῦσα, ἔνθα ὁ μέγας Ἀλέξανδρος εἰσεχώρησε διὰ τῆς κοιλάδος Κούνερ, καλεῖται, ὡς εἶπομεν, Ἰνδὸ—Κούχ. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς συνεκροτήθη μάχη πρὸς ἄρκτον τοῦ ποταμοῦ Καβούλ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων· σήμερον δὲ κοινῶς ὀνομάζεται Περσιστὶ καὶ Κοχεςτάν, ἥτοι ὁ φρὺς ὁ ρεῖν ἡ ἡ τόπος ὁ ρεῖν ὁ ρεῖν. Τὸ σύνολον τῆς ἄχανος ταύτης χώρας ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία τμήματα γεωγραφικὰ,—τὰς κάτω πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι, ὡς τερπνότεραι καὶ εὐκράστεραι, κατωκίσθησαν παρὰ τῶν Ἀφγανῶν αὐτῶν—τὰ μέσα πεδία, ὅπου ἐσυστήθησαν οἱ λεγόμενοι Ἰουσοῦφ—Τάις—καὶ τὰς ἄνω κοιλάδας ἀναμέσον τῆς γιγαντιαίας σειρᾶς, σχεδὸν ἀπροσίτους διὰ τὴν ὑψηλοτάτην καὶ ἀπόκρημνον θῆσιν των, κατοικουμένας ὑπὸ λαοῦ τινοῦ παραδόξου καὶ ὅλως διόλου διαφέροντος τῶν πολυαριθμῶν ἔθνων, τῶν τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν κατοικούντων, καλουμένων Κι α φ ί ρ ι δ ω ν· τουτέστιν ἀπίστων, δυσσεβῶν, καὶ οἵτινες οὔτε τὴν Μωαμεθανὴν θρησκείαν πρεσβεύουσιν, οὔτε καμμίαν τῶν Ἰνδικῶν αἱρέσεων παρεδέχθησαν ποτε· διὸ καὶ Κιατριστάν λέγεται ὁ τόπος αὐτῶν. Ἡ χώρα αὕτη ἔχει ἔκτασιν ἀόριστον, καὶ ἐμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι μένει εἰς τοὺς Εὐρωπαίους εἰσέτι ἄγνωστος. Ὁ Ἀγγλος Ἐλφιστὼν, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν ἀξιόλογον σύγγραμμα περὶ Καβούλ, περιγράφει τὰ ἦδη καὶ ἔδιμα τῶν κατοίκων τῆς Κιατριστάν κατὰ τὸν Μουλὰν Ναντζήπαν, συγγραφεὰ Πέρσην, περιηγηθέντα ἐκεῖ κατὰ τὸ 1810 ἔτος. Μία τῶν ἀξιωματικῶν μερικοτήτων, ὄχι μόνον τῶν Ἰσαγενῶν ἰδία, ἀλλ' ὅλων ἐπίσης τῶν φυλῶν τῶν διαιτωμένων πρὸς τὰ βόρεια τοῦ Ἰνδὸ—Κούχ, ἐπὶ τῶν δεξιῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνδοῦ, μέχρι τοῦ Ἐλάσσονος Οἰβητιοῦ, εἶναι, ὅτι καυχῶνται διὰ τὴν ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας καταγωγὴν των· ἀλλ' ἐπ' ἀνέλθωμεν εἰς τὰ τὴν Ἀφγανιστάν κατ' ἐξοχὴν ἀφορῶντα.

Τὰ ὄρη Σολεϊμὰν ἄρχονται ἀπὸ τὸ Σοραϊ—Κόχ, ἡ σαφέστερον Σιφίτ—Κού, τουτέστιν λευκὸν ὄρος, καὶ ἀκολουθοῦσι μίαν γραμμὴν διευθυνομένην πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τοῦ Κελατίου. Ἐκεῖ συνάπτονται μὲ ἄλλην σειρὰν ὀνομαζομένην Βραχοέ. Ἡ μεγαλόπο-

λις τοῦ Κελατίου εὐρίσκεται τοποθετημένη ἐφ' ὕψηλόν καὶ ψυχροτάτου ἰσοπέδου, 8000 περίπου ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, σχηματισθέντος ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων τούτων. Ἀπασα ἡ χώρα πρὸς δυσμὰς αὐτῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τὸ Καβούλιον μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Μεκρανίου (τῆς Γεδρωσίας τῶν παλαιῶν), σύγκειται ἀπὸ σειρὰν ἀδιάσπαστον ὀρεινῶν ἐπιπέδων καὶ ὀρέων, ἐχόντων πρὸς ἄρκτον τὸ Ἰνδο-Κούχ ὡς ἔρυμα, τὴν διπλὴν σειρὰν τῶν Σολεϊμανικῶν, ἐκτεινομένην ἕως τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὡς περιτείχισμα, καὶ τὸ ὀροπέδιον τῆς Βελουκιστάν ὡς φυσικὸν τέρμα, πρὸς μεσημβρίαν· πρὸς δὲ τὸ βόρειον μέρος ἀναπετάννυται καὶ τὸ ὄρος Παροπαμισός, πατρὶς τῶν Χεζαρέζων· καὶ πρὸς δυσμὰς, τέλος πάντων, κεῖται, κατὰ τὴν λίμνην Ζαράχ, τὸ Σεϊστάν, ἄλλος τόπος ὀρεινὸς σχήματος τετραγωνικοῦ, συνορεύων μὲ τὰς ὑποψάμμους καὶ νησιώδεις ἐρήμους τῆς Περσίας. Τοιαῦτα εἶναι τὰ φυσικὰ ὄρια τοῦ εὐμεγέθους ὀροπεδίου τῆς Ἀφγανιστάν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ πολιτικὰ, ποτὲ δὲν ἐτέθησαν μετ' ἀκριβείας· καθότι οὐδεμία βασιλικὴ ἢ ἡγεμονικὴ δυναστεία δὲν ἐπέτυχεν ἀκόμη νὰ ἀνεγείρῃ μοναρχίαν ἐλαχίστης μονιμότητος.

Ἐθνογραφία.

Τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν κατοικούντων τὴν Ἀφγανιστάν ἔθνων, γενομένην ἐκ διαταγῆς τοῦ Σουλτάν Βαβέρ τοῦ Μογόλου κατὰ τὸ 1520, δὲν ἐμποροῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν σήμερον· διότι πολλαὶ γενεαὶ Κιαφίριδων ἠφανίσθησαν ἢ συνεμίχθησαν μετὰ τῶν Μογολικῶν καὶ Ἀφγανικῶν φυλῶν· ἄλλαι δὲ πάλιν, καὶ μάλιστα αἱ τῶν Ἀφγανῶν, διεσπάρησαν, κ' ἐσυστήθησαν σωρηδὸν εἰς τοὺς βαθυτέρους μυχοὺς τῶν ὀρέων, καὶ εἰς μέρη ἀπομεμακρυσμένα. Ἀλλοδαπεῖς ἄλλοι, ὡς οἱ Ἀρμένιοι καὶ Ἰνδοὶ, μεταναστεύσαντες ἐνθάδε, ἐσύστησαν ἀποικίας σημαντικὰς, ὡς τὰς τῶν πυρολάτρων, Πατάνων, καὶ Ῥαχιλλάσων. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἡ ἱστορία ἐκάστης φυλῆς εἶναι ἐπιχείρημα δυσχερὲς, ἴσως δὲ καὶ ἀδύνατον. Δυνάμεθα ὅμως νὰ διαιρέσωμεν τὰς διαφόρους ταύτας φυλάς εἰς δύο διακεκριμένας κατηγορίας, δηλαδή, τὰς τῶν αὐτοχθόνων, καὶ τῶν ἀποίκων.

Οἱ Ὠᾶτοι καὶ Ἰαντζικοί· εἶναι φυλαὶ γεωργικαὶ κατοικοῦσαι τὴν βόρειον Περσίαν (Ἰράνιον). Τὸ ὄνομα τῶν σημαίνει κατὰ τινὰς φιλολόγους ἄνθρωπον ὁμιλούντα τὴν Περσικὴν γλῶσσαν· κατὰ τινὰς δὲ ἄλλους, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη φαίνεται πιθανωτέρα, ἀπλοῦν χωρικόν. Ὁ δὲ ἱστοριογράφος Ἀγγλος Μαλκόλμ τούς θεωρεῖ ὡς περιλείμματα τοῦ ἀρχαίου αὐτόχθονος λαοῦ, ἐπιζήσαντα μετὰ τὰς δεινὰς ἐπαναστάσεις καὶ καταστροφὰς δλας τοῦ Ἰρανίου*. Οἱ Ἰαντζικοί κατοικοῦσιν εἰς

ἅπασαν τὴν Περσίαν, εἰς ὅλην τὴν Βελουκιστάν καὶ Ἀφγανιστάν μέχρι τῆς Βουχαρίας καὶ πέραν ἐτι αὐτῆς, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Βάκτρων. Ἡ διάλεκτος αὐτῶν εἶναι μία καὶ ἀναλλοίωτος ὑφ' οἷονδ' ἔποτε κλίμα, καὶ ἀναμέσον ὁποιοῦδ' ἔθους διαιτῶνται. Αὕτη σύγκειται, ὡς φαίνεται, ἐκ μίγματος τῆς ἀρχαίας Μηδοπερσικῆς, τῆς καθομιλουμένης Περσικῆς, τῆς Τουρκομανικῆς, καὶ τῆς ὀνομαζομένης Πουστοῦ. Ὁ λαὸς οὗτος διεσπαρμένος ἐφ' ὅλης τῆς κεντρικῆς Ἀσίας εἶναι πανταχοῦ καταδουλωμένος, καὶ καταπιέζεται ἀπανθρώπως παρὰ τῶν δυνατῶν.

Εἰς τὴν ἐθνογραφίαν τῶν μερῶν τούτων τῆς Ἀσίας εἶναι μάλιστα ἀξιοπεριέργος ἡ ἐναργὴς καὶ χαρακτηριστικωτάτη βιωτικὴ διαφορὰ, ἡ μεταξὺ τῶν νομαδικῶν καὶ γεωργικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι διεμερίσθησαν τὰς ἀπείρους γαίας ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἰνδοῦ ἕως τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰαξάρτου, καὶ ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Κοχιστάν μέχρι τῶν αὐχμηρῶν καὶ ἀξένων ἀκτῶν τῆς Κασπίας. Αἱ πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν παρεμφέρουσιν ἄκρως μὲ τὰς ὑπαρχούσας εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν μεσαιῶνα μεταξὺ τῶν δουλοπαροίκων καὶ τῶν κτητόρων, τῶν εὐγενῶν καὶ ἀγενῶν. Πόθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνισότητος ταύτης εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ἥπειρον; πόθεν ἡ ὑπεροχὴ τῶν μὲν, καὶ ἡ δούλωσις τῶν δέ; πῶς οἱ ὑποδουλωθέντες νὰ μὴ ἀπελευθερωθῶσιν εἰς τὸ διάστημα τοσούτων αἰώνων, ὅτε ἀλληλοδιάδοχοι ἐπαναστάσεις καὶ μεταβολαὶ ἐχρηγόουν εἰς αὐτοὺς παντοδαπὰς εὐκολίας καὶ τοσαῦτα μέσα διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τοιοῦτον σκοπὸν, καὶ ν' ἀποκατασταθῶσιν ἔθνος αὐτόνομον καὶ ἐλεύθερον ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῶν καταστραφέντων ἢ διωχθέντων λαῶν, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων ἔζησαν κατὰ διαδοχὴν; Τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα, σωζόμενον καθ' ὅλην τοὺς ἐντέλειαν εἰς τὰς χώρας τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, διεδόθη ἄράγε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ μίμησιν πολλῶν ἄλλων θεσμῶν γενέσεως Ἀσιατικῆς, παρειαχθέντων μετὰ τὰς ἐφόδους τῶν βαρβάρων, ἡ ἐπέπρωτο νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐκεῖ χωρὶς πρωτοτύπου, ὡς φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τῶν συμβεβηκότων καὶ τῆς τότε κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἔθνων, διὰ νὰ γένῃ βαθμὶς εἰς αὐτὰ καὶ νὰ μεταβῶσι, διὰ τῆς προόδου, εἰς ζωὴν πολιτισμοῦ καὶ ἠθικῆς διαμορφώσεως; Ὅλα ταῦτα μένουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀδηλα, καὶ θέλουσι ἴσως μείνει πάντοτε προβλήματα ἀδιάλυτα, καθὼς καὶ ἕτερα πολλὰ, ἀποβλέποντα τὴν καταγωγὴν, τὴν ὑπαρξίν, καὶ τὸν ὄλεθρον τοσούτων ἄλλων ἔθνων, τὰ ὁποῖα λαξεπάτησαν ταυτοχρόνως ἢ ἀλλεπαλλήλως τὴν ἀρχαίαν ταύτην γῆν. Τινὲς ἀνάγουσι μὲν τὴν εἰς δύο κλάσεις διαιρέσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐκστρατείας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν δόξαν τῶν μετὰ βάσεις ἱστορικές. Εἶναι δὲ πολὺ πιθανώτερον ὅτι ἡ ἀνισότης αὕτη τῶν κοινωνικῶν τάξεων προῆλθεν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ δορικτήτορος Μακεδόνα, καθὼς καὶ πληθὺς ἄλλων πολι-

* Πιθανώτατον ὅτι εἶναι οἱ Μάρδοι τῶν παλαιῶν « λησταὶ καὶ ὄδοι, » λέγει ὁ Ἀρβιανός. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι Μάρδοι, κατοικοῦντες παρὰ τὴν Κασπίαν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς· « Μάρδοι Πέρσῃ προσεχέες οἰκίσουσιν. » (Ἀρβιανός).

τικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεσμοθεσιῶν· καὶ αὐταὶ αἱ γλῶσσαι ἀκόμη, ὡς νεωστὶ ἀπεδείχθη, καὶ μάλιστα ἡ τῶν ἀρχαίων Περσῶν, ἡ Ζενδική, ἔχουσιν Ἰνδικὴν καταγωγὴν. Περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ Ἀφγανικοῦ ἔθνους, τοῦτο μόνον ἐξεύρομεν μετὰ θετικότητος, ὅτι οἱ μὲν Ἀφγανοὶ, αὐτοὶ καὶ ἑαυτοὺς, λογίζονται κύριοι καὶ εὐγενεῖς, οἱ δὲ Θάτοι καὶ Ἰαντζικοί δούλαιοι καὶ ἀγενεῖς.

Οἱ ἐνοικοῦντες εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς κεντρικῆς Ἀσίας Ἰαντζικοί ὑπεβλήθησαν εἰς τὰς δεινὰς καὶ συνεχεῖς ἐκείνας μεταβολὰς, αἵτινες ἐγίναν πρόξενοι τῆς παντέλους καταστροφῆς ἢ μεταμορφώσεως τῶν ποικίλων λαῶν τῆς Ἀσίας. Εἰς τὴν Περσίαν, λόγου χάριν, χώραν ἀνέκαθεν ὑποκειμένην εἰς ἐπαναστάσεις, μεταβολὰς καὶ ἐφόδους τῶν ὑπερβορείων, οἱ Ἰαντζικοί, ὑποδουλωθέντες ὑπὸ τῶν Καλιφῶν, ἔμειναν δουλοπάροικοι, ὡς πρότερον, μέχρι τῆς καθαιρέσεως τῆς Καλιφικῆς ἐξουσίας. Ἀκολούθως δὲ, μιχθέντες μὲ τοὺς καταδυνάστεας των, παρεδέχθησαν τὰ ἥθη, τὸν πολιτισμὸν, καὶ, μέχρι τινὸς, τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Τοιοῦτος εἶναι σήμερον ὁ λαὸς τῆς Σογδιανῆς (Βουχαρίας). Ἡ Ἀφγανιστάν, τούναντίον, διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της περισσότερον χρόνον. Τρεῖς ὁλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας κατεπολέμησε τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀράβων, καὶ ἀπέκρουσεν αὐτοὺς καὶ ἦν ἐποχὴν οἱ κατακτεταὶ οὗτοι, ὠσόμενοι ἀπὸ ἐνθερμον θρησκευτικὸν ζῆλον καὶ προσηλυτικὴν μανίαν, διέτρεχον νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι ὅλην τὴν Ἀσίαν, ἐξολοθρεύοντες ἢ ὑποδουλόνοντες τὰ ἀλλόθρησκα ἔθνη. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔμελλε καὶ αὕτη νὰ λάβῃ τὴν τύχην τῶν ἄλλων, καὶ νὰ καταντήσῃ νομὸς τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκ τοῦ συγκεράσματος τῶν Ἀραβικῶν, Περσικῶν, καὶ αὐτοχθόνων φυλῶν ἀνεβλάστησεν ἡ σημερινὴ τῶν Ἰαντζικῶν κλάσις, κλάσις ἀροτῶν, κατοίκων στασίμων, ἡθῶν ἡσύχων καὶ πράων, ἀλλὰ πάντῃ ἀνομοία τῶν πρώτων κατόχων τῆς Ἀφγανιστάν, οἵτινες, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἔχθρου, κατέλαβον τὰ ὄρη, φέροντες μετ' ἑαυτῶν τὴν πατρίαν καὶ ἀρχαίαν ἐλευθερίαν των.

Μεταξὺ τῶν ἁλλοδαπῶν φυλῶν, αἵτινες ἀπάκησαν εἰς Ἀφγανιστάν, εἶναι καὶ ἡ τῶν Κιζιλμπάσιδων (ἐρυθροκεφάλων), οὕτως ὀνομαζομένων διὰ τὸ ἐρυθρὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς των. Ἡ φυλὴ αὕτη κατάγεται ἀπὸ τὴν Τουρκομανίαν· ἀκολουθήσασα δ' ἔπειτα τὸν Ναδὶρ καὶ Ἀχμέτ—Σάχ, μετώκησεν εἰς Καβούλ καὶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἀφγανιστάν. Ἐκτὸς τῶν ξένων τούτων σῶζονται προσέτι ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τῆς βορείου Ἀφγανιστάν λεῖψανα παμπληθῆ φυλῶν στασίμων καὶ πλανησιέδρων, αἵτινες, κατ' ἐποχὰς διαφόρους, διέβησαν ὡς κατακτεταὶ, καὶ κατέλαβον τὸν τόπον. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταριθμοῦνται οἱ Χαζάριδες, διαπρέποντες διὰ τὰ πολεμικὰ των προτερήματα καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν των, οἱ ἀπόγονοι τῶν Μογῶλων, τῶν Τατάρων, τῶν Καλμούκων, τῶν Καρδούχων, καὶ πολλῶν ἄλλων τοῦ Καυκάσου γεννημάτων.

Ἱστορία.

Οἱ Ἀφγανοὶ, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Περσίας ὄντες, οὐδόλως συμμετέσχον εἰς τὰς πάλας καὶ τοὺς πολυειδεῖς περισπασμούς, οἵτινες συνεπέφερον τοσαύτας διαταραχὰς καὶ ἀνατροπὰς εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ Ἰρανίου. Περὶ τὰς ἀρχὰς μόνον τῆς ἐσχάτης ἑκατονταετηρίδος ἐνεφανίσθησαν κατακτεταὶ εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἀφγανοί, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ἐχρημάτισε πολυθρύλλητον καὶ ἀληθῶς φοβερὸν εἰς τὰ γειτνιάζοντα κράτη. Δύο φυλαὶ ἰθαγενεῖς καὶ ἐξίσου ἰσχυραὶ ὑπῆρχον τότε εἰς τὴν Ἀφγανιστάν, ἡ τῶν Κυλιδζαΐδων καὶ ἡ τῶν Ἀπταλίδων, ἐχθροπρακτοῦσαι διηνεκῶς πρὸς ἀλλήλας, καὶ ζητοῦσαι ἀμφοτέραι τὴν ὑπεροχὴν. Ἡ κυριεύουσα εἰς τὴν Περσίαν τότε ἀναρχία παρεῖχε θέατρον ἀγῶνος πλατύτερον εἰς αὐτάς, παρὰ τὰ ὄρη τῆς πατρίδος των, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐξωλοθρεύοντο, ἀντιμαχόμενοι ἀδόξως. Ἡ εὐκλεὴς βασιλεία τῆς Σεφαβιανικῆς πατριᾶς ὠλίσθαιεν· ἡ δὲ συνεγγίζουσα πτώσις της ἐπρομηνύετο ἀπὸ τὴν ἡθικὴν διαφθοράν καὶ οὐτιδανότητα τῶν τριῶν τελευταίων μονάρχων, Σολεϊμάνου, Χουσεΐνου, καὶ Ἰαμάσπου. Οἱ κυριάρχαι τῶν ὁμῶρων ἐπικρατειῶν, πάντοτε προσεκτικοὶ εἰς ὅ,τι ἡμπόρει νὰ ὑπεγείρῃ τὸ φιλέκδικον καὶ φιλάρπαγόν των (αἰσθήματα ἐπικρατῆ τῶν Ἀσιανῶν), καὶ νὰ τοὺς καθοπλίσῃ ἐναντίον τῆς Περσίας ἐν καιρῷ ἐμφυλίων πολέμων καὶ πολιτικῶν σπαραγμῶν, οἱ κυριάρχαι, λέγω, οὗτοι προσεγνώρισαν τὴν ἐπερχομένην διάλυσιν τοῦ Περσικοῦ κράτους. Ἐνῷ πρὸς μεσημβρίαν ὁ Ἰμάμης τοῦ Μασκατίου ἐμαστίγου διὰ τῶν πειρατειῶν του τὰ παράλια τοῦ Ὀμανικοῦ Κόλπου, καὶ πρὸς ἄρκτον οἱ ὀρεινοὶ κάτοικοι τῶν Καυκασίων, καταβαίνοντες, ἐλεηλάτουν τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, οἱ Ἀφγανοὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ κέντρον τῆς Περσίας κατὰ τὸ 1722. Ἡ Ἰσπαχάν, πόλις πρωτεύουσα, ἡλώθη, καὶ μετ' ὀλίγον ἔπειτα ὁ Σάχ—Χουσεΐν, καταδικασθεὶς εἰς κάθειρξιν, ἐφονεύθη εἰς τὴν φυλακὴν παρὰ τοῦ αἰμοβόρου Ἐσρέφ Κυλιζαΐ, σφετερισθέντος τοὺς τίτλους καὶ τὸ διάδημα τοῦ σφαγίου του.

Δεκατέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἀλλαγὴν ταύτην τῆς Περσικῆς δυναστείας, ἐστέφθη ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ διεκηρύχθη βασιλεὺς τοῦ Ἰρανίου ὁ Ναδὶρ Σάχ, υἱὸς ποιμένος τινὸς ἐκ Χορασάν, γεννηθεὶς πλησίον τῆς παλαιᾶς πρωτεύουσας τῶν Πάρθων Νύσης. Ἀλλ' ὁ Ναδὶρ Σάχ ἐδείχθη μόνον μέγας κατακτητῆς· ἔλειπε δὲ εἰς αὐτὸν ἡ ἀναγκαία τέχνη διὰ νὰ συνάψῃ καὶ συνδέσῃ εἰς ἓν σῶμα ὁμογενὲς καὶ ἀδιάλυτον τὰς εὐμεγέθεις κατακτήσεις του. Συνέβη λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Περσίαν ὅ,τι συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς αὐτοκρατορίας, αἵτινες, παραχρῆμα οἰκοδομουμέναι μὲ στοιχεῖα ἑτερογενῆ καὶ ἀσυνάρμωστα, ἀφίνονται ὑστερον εἰς χεῖρας ἀδυνάτους. Ἀποθανόντος τοῦ Ναδὶρ, αἱ συναφθεῖσαι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Περσίαν διάφοροι ἐπικράτεια ἀπεσπάρθησαν, καὶ ὑποδουλώθησαν εἰς ἄλλους ἡγεμόνας

ἐγχωρίους, ἢ καὶ εἰς τοὺς ἰδίους ἀρχηγούς τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, κηρύξαντας ἑαυτοὺς ἀνεξαρτήτους. Ἀπ' αὐτοὺς ἦτο καὶ εἰς τῶν ἀξιωτέρων ἀρχηγῶν τοῦ ὁ Ἀχμέτ-Χάν Δουρανῆς, Ἀφγγανὸς τὸ γένος, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἀπταλίδων. Οὗτος, παρευρεθείς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ναδὶρ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του (1748), καὶ ἀρπάσας τὸν πολυτίμον ἀδάμαντα, τὸν εἰς ὅλην τὴν Ἀσίαν πασίγνωστον ὑπὸ τὸ ὄνομα Κούχ-Νοῦρ (ὅρος φωταυγὲς) τὸν ὁποῖον ὁ Ναδὶρ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν νικηθέντα Μογόλον αὐτοκράτορα, προσέφυγεν εἰς Ἀφγγανιστάν, ὅπου, ἐντὸς μικροῦ διαστήματος καιροῦ, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, λαβὼν καὶ τὸ ὄνομα Ἀχμέτ-Σάχ. Εὐτυχήσας δὲ νὰ ἐμπνεύσῃ αἰσθημα ἐθνικότητος εἰς ἅπαντας τοὺς Ἀφγγανούς, κατάρθωσεν ὥστε αἱ ἐχθραὶ τῶν φατριῶν, αἱ ζηλοτυπίαι τῶν φυλάρχων, καὶ αἱ προσωπικαὶ μνησικαχίαι, νὰ λάβωσι τέλος, δώσασαι χώραν εἰς τὸ κοινὸν αἰσθημα τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ γενικαὶ τῶν φυλῶν δυνάμεις, πρὸς συντήρησιν καὶ υπεράσπισιν τῆς ἀνακτηθείσης ἀνεξαρτησίας. Εἴκοσι ὁλόκληρα ἔτη διήρκεσεν ἡ ἐξουσία του· ἀλλ' ἡ ἐποχὴ αὕτη διαμένει ἡ λαμπροτέρα περίοδος τῆς ζωφώδους ἱστορίας τῶν Ἀφγγανῶν. Χεράτ, Καβούλ, Κανδαχάρ, Πειχάβερ, Κασμίρι, Βάκτρα, καὶ πολλαὶ ἄλλαι χώραι ἦσαν ὑποτεταγμέναι καὶ φόρου ὑποτελεῖς κατὰ τὴν τοῦ Ναδὶρ νομοθεσίαν. Ἡ Κανδαχάρ διηρέθη εἰς 12 χιλιάδας ζεύγη βοῶν, κατὰ τὴν Περσικὴν ἔκφρασιν, τούτεστιν εἰς τοσοῦτον ἀριθμὸν κτημάτων διαμοιρασθέντων εἰς τοσοῦτους ἰδιώτας. Ἀπαντες οὗτοι ἦσαν ἀσυντελεῖς· ἀλλὰ καθεὶς ὥφειλε νὰ χορηγῇ ἓνα στρατιώτην μὲ τ' ἀναγκαῖα εἰς αὐτὸν ἐξοδα· 4,000 προωρίσθησαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς πατρίδος υπεράσπισιν· οἱ δὲ λοιποὶ εὐρίσκοντο πάντοτε διαδέσιμοι ἐν καιρῷ εὐθέτω δι' ἐκστρατείας, ἢ ἄλλας ἐπιχειρήσεις ἀπαιτούσας τὴν παρουσίαν των. Τοιοῦτοτρόπως εἶχεν ἀποκατασταθῇ ἡ Κανδαχάρ εἰδος ἀποικίας στρατιωτικῆς, μὴ συνεισφερούσης ποσῶς εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ κράτους, οὐδ' εἰς τὴν αὔξησιν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ βασιλικοῦ ταμείου. Τὸ δὲ Κασμίριον ἐκένονε κατ' ἔτος εἰς αὐτὸ 90 Λάκκια ρούπειων (900,000 λίτρας στερλίνας Ἀγγλικάς)· τὸ Χεράτ £150,000, καὶ 30,000 καμήλους σίτον· τὸ Καβούλιον 3,000 Λάκκια, καὶ τὸ Πειχάβερ 4,000 (£34,000,000).

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος του ἐβασίλευσεν ὕστερον αὐτοῦ χρόνους πολλοὺς, ἀλλὰ χωρὶς δόξαν καὶ ἐνέργειαν, οὐδ' ἱκανότητα πολιτικὴν καμμίαν. Μὲ τὸν Τιμούρ-Σάχ ἐξέλειψεν ἡ μαγικὴ δύναμις τῆς Δουρανικῆς δυναστείας, καὶ δὲν ἐπανωρθώθη ποτέ· ὁ Τιμούρ ἀφῆκε τέκνα πολλὰ, τῶν ὁποίων αἱ ἀντιζηλῖαι καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλα ἀπέχθεια ἐπρόξενησε τελευταῖον τὴν ἐκνεύρισιν καὶ τὸν ἀφανισμόν τῆς πατρίδος των. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἤθελε καταντήσῃ παραπολὺ διεξοδικὴ ἡ διήγησις τῶν λεπτομερῶν περιστάσεων τῆς πάλης καὶ τῶν πολυχρονίων συρρήξεων των, περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὰ ἐφεξῆς κυριώτερα συμβεβηκότα.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Τιμούρ, ὁ Ζεμάν, ὁ Μαχμούτ, καὶ ὁ Σουδζά, ἐπέλαβον κατὰ διαδοχὴν τὸν πατρικὸν θρόνον, διωκόμενοι ὁ εἰς παρὰ τοῦ ἄλλου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των, ὁ Ζεμάν, ὡς πρωτότοκος, τὸν διεδέχθη καὶ ἐτελεύτησεν εἰς τὸ 1807. Μετὰ τοῦτον ἀνηγορεύθη ὁ Σουδζά· ἀλλ' ὁ Μαχμούτ εἶχε φίλους πολλοὺς, καὶ ἐπὶ κεφαλῇς τῶν φατριαστῶν καὶ ὁπαδῶν του εὐρίσκετο ὁ ἀγχινοῦστατος καὶ περίβλεπτος Φετίκ-Χάν Βερεκζαῖς, βεζίρης αὐτοῦ. Ὁ πολιτικὸς καὶ ἀριστος οὗτος στρατηγὸς ἐκήρυξε πόλεμον εἰς τὸ 1809 κατὰ τοῦ Σάχ Σουδζά, ἀντιζήλου τοῦ κυρίου του. Ἡ μάχη συνεκροτήθη εἰς τοὺς κήπους τοῦ Νεμλέ, ἀναμέσον Καβούλ καὶ Πειχάβερ· ὁ μὲν Σουδζά, εὐρισκόμενος παρὼν, ὠδήγει 15,000 ἱππικοῦ στρατεύματος· ὁ δὲ Φετίκ-Χάν εἶχε μόνον 2,000, καὶ κατεῖχε θῆσιν ἀσύμφορον· μ' ὅλον τοῦτο, ἡ μάχη ἐστάθη ὀλέθριος διὰ τὸν ἀντίπαλόν του· ἠττηθεὶς συσταδόν, καὶ ἐγκαταλείψας τὸ πεδὶον τῆς μάχης εἰς τὸν εὐτυχῇ ἀρχιστράτηγον τοῦ ἀδελφοῦ του, κατέφυγεν εἰς Χεῖβερ. Μεταξὺ τῶν πολλῶν λαφύρων τῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Φετίκ ἀφεσθέντων, εὐρέθη καὶ τὸ πτώμα τοῦ πρώτου ὑπουργοῦ Ἐκρέμ-Χάν, οἱ τιμαλφεῖς λίθοι, τὸ στέφος καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ νικηθέντος.

Οὕτω, διὰ τῆς ἀνδραγαθίας καὶ ἀξιοῦτος τοῦ Φετίκ-Χάν, ὁ Μαχμούτ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἀφγγανιστάν. Ἐκτοτε ἀρχίζουν αἱ κακουχίαι τοῦ Σουδζά· ὁ ἴδιος τὰς ἐξιστόρησε κ' ἔκαμε νὰ ἐκδοθῶσι διὰ τοῦ τύπου εἰς Καλκούταν, προσαιτῶν καπότε παρὰ τῶν Ἀγγλων, καπότε παρὰ τοῦ πονηροῦ καὶ δολίου ἡγεμόνος τοῦ Λαχωρίου Ρουγγέτ-Σίγγου, βοήθειαν. Πολλάκις ἔκαμεν ἀποπειράς πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου του, ἀλλ' ἀνωφελῶς, μέχρις ὅτου, βοηθούμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὰ ὅπλα ξένης δυνάμεως, τῆς ὁποίας κατέστη ἀπλοῦν μηχανικὸν ὄργανον, ἀνεβιβάσθη πρὸ τριῶν χρόνων εἰς τὴν βασιλείαν.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Σουδζά εἰς τὰς Ἰνδικὰς ἐγκτήσεις τῶν Ἀγγλων, καὶ μετὰ τὸν ἐνθρονισμόν τοῦ Μαχμούτ, ὁ Φετίκ-Χάν, πρωταίτιος καὶ ἐκτελεστής τῆς μεταβολῆς ταύτης, ἔλαβε βαθμὸν πρώτου ὑπουργοῦ, καὶ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους εἰς τὰς χεῖρας του ἀπολύτως. Ὅλοι αἱ τῆς Ἀφγγανιστάν ἐπαρχίαι κατευπετάχθησαν ἀμέσως, παρεκτὸς τοῦ Κασμιρίου, ὅπου ἐδιοικεῖ ἀκόμη ὁ Ἀτὰ Μοχαμέτ Χάν, ἀδελφὸς τοῦ εἰς τὴν μάχην τοῦ Νεμλέ πεσόντος ὑπουργοῦ, Ἐκρέμ-Χάν. Διὰ νὰ προσεπικτήσῃ τοιοῦτον πλοῦσιον καὶ λαμπρὸν τόπον, ὁ Φετίκ προσέτρεξεν εἰς τὴν ἐπικουρίαν τοῦ βασιλέως τοῦ Λαχωρίου. Ἀμφότεροι λοιπὸν συναντηθέντες εἰς τὰς ὁχθὰς τοῦ Ὑδάσπου, ἀποτελοῦσας τὰ ὅρια τῆς Ἀφγγανιστάν καὶ Πενδζάπ*, ἐκλείσαν τὴν ἀκόλουθον συνθήκην—

* Τὸ παλαιὸν βασίλειον τοῦ Πώρου, τοποθετημένον ἐντὸς τῶν πέντε κλάδων τοῦ Ἰνδοῦ, Ὑδάσπου, Ἀκεσίνου, Ὑδραῶτου, Ὑφάσεως, καὶ Βεσύδρου.

1. Ὁ Ῥουγγέτιος δὲν θέλει ἐναντιωθῆν εἰς τὴν ἔλευ-
θέραν διάβασιν τῶν στρατευμάτων τοῦ Μαχμουτ-Σάχ,
διευθυνομένων πρὸς τὸ Κασμίριον.

2. Θέλει πρὸς τούτοις ἐπιχορηγήσει 10,000 στρα-
τιώτας Σείκας ἰδικούς του ἐπὶ τίτλῳ ἐπικουρικοῦ στρατοῦ.

3. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Κασμιρίου, ὁ Σάχ Μαχ-
μουτ θέλει πληρώσει πρὸς τὸν Ῥουγγέτιον 9 Λάκκια
ρουπείων ἀποζημιώσιν.

Ἡ συνέντευξις τῶν δύο περιβλέπτων τούτων ὑποκει-
μένων ἔγινε κατὰ τὸ 1811, καὶ εἶναι ἀξιοσημείωτος
διότι ἔκτοτε ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ ἐπιβρόχῃ του Ῥουγγέτ
Σίγγου εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἀφγανιστάν. Ὁ Φετίκ
Χάν εὐρίσκετο εἰς τὴν διαπραγματεύσιν ταύτην, περι-
κυκλωμένος ἀπὸ 18 ἀδελφούς του, οἵτινες περιέμενον
τὸ νεῦμά του διὰ νὰ ἐφορμήσωσιν εἰς τὸν μονάρχην τοῦ
Λαχωρίου καὶ νὰ τὸν φονεύσωσι, διὰ νὰ σφετερισθῶ-
σιν ὕστερον τὰς ἡγεμονίας του· ἀλλ' ὁ γενναῖος Χάν,
ἀποδοκιμάσας πᾶσαν προδοσίαν καὶ πᾶν δόλιον κατὰ
τοῦ ἡγεμόνος κίνημα, ἀπέρριψε μὲ ἀγανάκτησιν τὴν
πρότασιν τῶν ἀδελφῶν του.

Ἡ κατάκτησις τοῦ Κασμιρίου ἐτελέσθη εὐκολώτερον
καὶ δραστηριώτερον ἀφ' ὅσον ἠλπίζε. Μετ' ὀλίγων
ἡμερῶν πολιορκίαν, ὁ ὑπαρχος, Ἀτὰ Χάν, παρέδωκε
τὴν πρωτεύουσάν πόλιν εἰς τὸν Φετίκ, πρὶν ἢ τὰ ἐπι-
κουρικά τοῦ Ῥουγγετίου στρατεύματα λάβωσι καιρὸν
νὰ προρθᾶσωσιν. Μὴ οὔσης δὲ πλείον τῆς παρουσίας
τῶν ἀναγκαίας, ὡπισθοδρόμησαν, ἐπανερχόμενα εἰς
Λαχωρίον, καὶ φέροντα τὸ πρὸς τὸν Ῥουγγέτιον ἐκ
μέρους τοῦ Φετίκ-Χάν μήνυμα, ὅτι, “ἐπειδὴ τὸ παρ’
αὐτοῦ ὑποσχεθὲν στράτευμα δὲν συνέδραμε μηδὲν
εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Κασμιρίου, ὁ τῆς Ἀφγανιστάν
βασιλεὺς Σεωρῆ ἑαυτὸν νομίμως ἀπηλλαγμένον τῆς
ὑποχρέωσεως τοῦ νὰ μετρήσῃ τὴν χρηματικὴν ποσό-
τητα, καίτοι ἐγγράφως καὶ ἐπιστήμως καθολογηθεῖσαν
καὶ προϋποσχεθεῖσαν.” Εἰς αὐτὸ τῆς ἀσυνειδησίας
τὸ ἔργον ὁ Ῥουγγέτιος Σίγγης ἀπήντησεν ἐντόνως
καὶ ἐκφραστικῶς, οἰκισιοποιούμενος τοῦ Ἑτεκίου, πόλε-
ως ὠχυρωμένης ἀξιολόγου, καὶ τοποθετημένης ἐπὶ
τῶν βορεινῶν μεθορίων τοῦ Πενδζάπ. Μὲ τὴν
ἄλωσιν ταύτην κατέστη κύριος τῆς εἰσόδου τῆς Πει-
χάβερ, καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφγανιστάν.
Ὁ Φετίκ-Χάν, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δόστ Μο-
χαμέτ Χάν, ἔδραμεν ἀμέσως πρὸς βοήθειαν τῆς
πόλεως. Μάχης γενομένης ὑπὸ τοὺς προμαχώνας
αὐτῆς, τὸ πυροβολικὸν τῶν Σείκων εἶχεν ἤδη πέσειν
εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Δόστ-Μοχαμέτου, ὅταν ἡ εἰδησις
τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του, διαδοθεῖσα ψευδῶς ἐν
μέσῳ τοῦ Ἀφγανικοῦ στρατοῦ, ἐπέφερεν ἀποτόμως
τὴν διάλυσιν καὶ τὸν διασκορπισμὸν του, καταστήσασα
τὸν Ῥουγγέτιον νικητὴν καὶ παντοτεινὸν κάτοχον τοῦ
Ἑτεκίου.

Ὁ δὲ Φετίκ-Χάν, ἐπιστρέψας εἰς τὸ Κασμίριον, κα-
τέκοψε τὰ Περσικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸν
πρίγκιπα Χασάν Ἀλῆν Μιρζᾶν, ἤλθον νὰ πολιορκήσωσι

τὴν πόλιν Χεράτ. Τοσαῦται λαμπραὶ ἐπιχειρήσεις, ἐνω-
μένοι μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὐφυίαν τοῦ ἀνδρὸς, ἐμελλον
τέλος πάντων νὰ προκαλέσωσιν αἰσθήματα φθόνου καὶ
ζηλοτυπίας ἀπὸ μέρους τῶν ἐχθρῶν του. Ἦδη ἐτεκταί-
νοντο ἐν ἀποκρύφῳ ραδιουργίαι. Μεταξὺ τῶν τε-
κταινόντων αὐτὰς, καὶ τῶν τρεφόντων κατ’ αὐτοῦ μῖσος
καὶ ἀπέχθειαν ἄσπονδον, ἦτο καὶ ὁ βασιλόπαις, σή-
μερον Καμिरὰν Μιρζᾶς ὀνομαζόμενος, ἡγεμὼν τοῦ Χε-
ρατίου. Ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν
τῆς Ἀφγανιστάν ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς αὐτὰδελφους
τοῦ Φετίκ-Χάν, ὁ Καμिरὰν λαβὼν ἀφορμὴν ἐπεισε τὸν
μωρόπιστον καὶ ἄφρονά πατέρα του, ὅτι πρὸ πολλοῦ
ἐξήτει ἀρμολίαν περιστάσιν ὁ Φετίκ νὰ σφετερισθῇ
τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Χωρὶς λοιπὸν ἄλλων ἀπο-
δείξεων οὐδ’ ἐξετάσεως κάμμιᾶς, ἀλλ’ ἀπλῶς στηριζό-
μενος εἰς τὰς συκοφαντίας τοῦ υἱοῦ του καὶ εἰς τὰς
ἰδικὰς του ὑποψίας, ὁ Μαχμουτ-Σάχ ἀπεφάσισε τὸν
θάνατον τοῦ πρώτου ὑπουργοῦ του. Ὁ ταλαίπωρος
Φετίκ ἐτυφλώθη κατὰ συνέπειαν εἰς Χεράτ τὸ 1818
ἔτος. Μαθόντες τὸ σκληρὸν τοῦτο συμβᾶν οἱ ἀδελφοί
του, πλήρεις ἀγανακτήσεως καὶ καταρώμενοι τὴν ἀχα-
ριστίαν τοῦ βαρβάρου, ἀνήγειραν ὁμοθυμαδὸν τὴν ση-
μαίαν τῆς ἀντάρσεως, κατὰ πρῶτον μὲν ἐπὶ τῇ προ-
φάσει νὰ ἀνυψώσωσιν ἄλλον ἄλλης πατριᾶς πρίγκιπα·
ὕστερον δὲ, ἀφίσαντες τὴν προσωπίδα, διεκνήρυχθησαν
ἀνεξάρτητοι εἰς τὰς ἐπαρχίας των· ὁ δὲ τύραννος
Μαχμουτ, μὴ κατέχων ἰσχυρὰ μέσα χειρώσεως, καὶ
ἀδυνατῶν νὰ καταστείλῃ τοιοῦτον γενικὸν στασιῶδες
κίνημα, ἔσυρεν ἔμπροσθέν του σιδηροδέσμιοι τὸν Φετίκ-
Χάν, ἔχοντ’ ἀκόμη καταιματωμένους τῶν ὀμματίων του
τὰς κόγχας. Ἀφοῦ φοβερῶς τὸν ἐπέπληξε διὰ τὴν
προδοσίαν τῶν ἀδελφῶν του, διέταξεν αὐτὸν νὰ παρα-
κινήσῃ τοὺς στρατιώτας ν’ ἀναγνωρίσωσι τὸ χρέος των,
καὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς ὑποταγὴν, μόνος ὢν εἰς τὸν
ὁποῖον οἱ ἀντάρται ἡμπόρουν εἶναι νὰ δώσωσιν ἀκρόασιν.
“Ἐχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωρυγμένους,” ἀπεκρίθη ὁ εὐ-
γενὴς Χάν, “καὶ ἀπερωφείδεις ὅλως διόλου εἰς θρη-
σκευτικὰ καθήκοντα, δὲν ἐπιθυμῶ πλέον νὰ συμμε-
θέξω εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου τούτου, τὸν ὁποῖον
ἀπηνήχθην.” Ὁ Σάχ, παροξυνθεὶς εἰς ἄκρον, ἐνευσεν.
ὁ δὲ ἀνὴρ, εἰς τὴν ἀγχίνοιαν καὶ γενναϊότητα τοῦ
ὁποῖου ἐχρεώσται τὸν θρόνον, κατεκερματίσθη πάραυτα
ὑπὸ ποταπῶν αὐλικῶν, οἵτινες μὲ ὠμότητα ἀνήλεῃ
παρέτεινον τὰς ἀλγυδόνας τῆς βασάνου, τέμνοντες
ἐκαστον μέλος ἀπὸ τὰς ἀρθρώσεις του, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ
οὐδὲ φωνὴ οὐδ’ οἰμωγὴ κάμμιᾶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τάλ-
λανος γηραιοῦ, ὅστις προσέφερεν αὐτοδελήτως τὰς κλει-
δώσεις τοῦ σώματός του εἰς τὴν ἀκὴν τῆς μαχαίρας.
Ἐπέζησε δὲ εἰς ὅλα τὰ ἀποκεχωρισμένα μέλη του· καὶ
τότε μόνον ἔπαυσε νὰ πνέῃ ὅτε ἀπέτεμον τὴν φαλα-
κράν κεφαλὴν του.

Ὁ Μαχμουτ Σάχ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1829, ἀφοῦ
ματαιῶς καὶ πολυτρόπως ἐπροσπάθησε νὰ ἀνακτίσῃ
τὴν τὸσον ἀφρόνως ἀπολεσθεῖσαν εὐρύχωρον ἐξουσίαν

του. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Καμράν Μιρζᾶς, ἡγεμὼν ἀδρανῆς καὶ κεχαλαρωμένος, διοικεῖ σήμερον τὸ Χεράτ, τὴν μόνην μείνανσαν εἰς αὐτὸν κληρονομίαν ἀπὸ τῆς εὐμεγέθους κράτης τῶν προπατόρων του.

Ὁ δὲ Δόστ Μοχαμέτ Χάν, ἀνεγείρας τὸ Καβούλ εἰς βασιλείαν, ἐκυβέρνηα ἀπολύτως καὶ ὡς αὐτεξούσιος ἡγεμὼν ἕως τῆς ἐσχάτης εἰσβολῆς τῶν Ἀγγλο-Ἰνδικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα, καταδιώξαντα αὐτὸν ὡς πολέμιον τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἀποκατέστησαν τὸν πολλὰ ἔτη ἐξωρισμένον, καὶ τῆς Ἀγγλίας ὑποτροφον ζήσαντα, Σάχ Σουδζάν.

ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κηδεμονίαν διαιτώμενα τὰ μέρη ταῦτα τῆς παμμεγέθους Ἀσιατικῆς ἡπείρου, θέλουν εἰρηνοποιηθῆ, καὶ ἴσως ἀπαλλαγθῇ διαπαντὸς τῶν συνεχῶν περισπασμῶν, τῶν προσερχομένων ἐκ τῆς φιλαρχίας τῶν τυραννικῶν φυλάρχων, οἵτινες ἐμπόδιζον τὴν εὐπορίαν τοῦ τόπου, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γεωικῶν πηγῶν καὶ βιομηχανικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας πᾶς λαὸς ἔχει νὰ περιμένῃ τὴν ὑλικὴν καὶ ἡθικὴν του βελτίωσιν.

Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΑΝΙΑΚΩΝ.

Ἡ Βικέτρα (Bicêtre) εἶναι φρενοκομεῖον ἐν Παρισίοις· ὁ δὲ Πίνελ, ὁ πρωταγωνιστὴς εἰς τὸ ἐπόμενον κατόρθωμα τῆς φιλανθρωπίας, ἦτον ἱατρὸς ἀριστος.

Ὁ ΠΙΝΕΛ εἶχε πολλάκις ζητήσῃν ἄδειαν παρὰ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως νὰ λύσῃ τοὺς μανιακοὺς τῆς Βικέτρας, ἀλλὰ πάντοτε εἰς μάτην· πρὸς τὰ τέλη ὅμως τοῦ 1792 ὑπῆγεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς ἀρχάς, καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ζήλου ἐξέβηκε τὴν τερατώδη ἀτοπίαν τοῦ ἐν ἰσχύϊ συστήματος, καὶ παρεκάλεσε νὰ καταργηθῇ. “Ἐν ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ δημαρχείου, ὁ Κούδων, ἐνέδωκεν εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Πίνελ, καὶ ἐσυμφώνησε νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Βικέτραν. Φθάσας ἐκεῖ, ἐπρότεινεν ἐρωτήσεις τινὰς εἰς τοὺς σιδηροδεσμίους· ἀλλὰ τὸ ὑβριστικὸν τοῦ τρόπου των, αἱ ἄγριαι κραυγαὶ, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ἀλύσεων εἰς τὰ ῥυπαρὰ καὶ ὑγρὰ ταμεῖα των, διήγειραν ἐν αὐτῷ φρίκην· ὤθεν, “Κάμε ὡς ἀγαπᾷς,” εἶπεν εἰς τὸν ἱατρὸν· “ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι θέλεις γένει θυμὰ των.” Ὁ Πίνελ ἤρχισε πᾶσαν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πρό πολλοῦ ποδουμένου. Ἦσαν δὲ ὡς πεντήκοντα περὶ ὧν ἐστοχάζετο ὅτι ἡδύναντο ἀκινδύνως νὰ λυθῶσι, καὶ ἤρχισεν εὐθὺς ν’ ἀφαιρέσῃ τὰς ἀλύσεις δώδεκα ἐκ τούτων, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν μόνην ταύτην προφύλαξιν, νὰ προετοιμάσῃ ἰσάριθμα δυνατὰ ἐσωκάρδια, μὲ μακρὰς χειρίδας, αἵτινες ἡμποροῦν νὰ δεθῶσιν ὀπισθεν ἐπὶ τῶν νώτων, χρεῖας τυχοῦσης.

Ὁ πρῶτος, ἐφ’ οὗ ἐμελλε νὰ κάμῃ τὴν δοκιμὴν, ἦτον Ἀγγλὸς πλοίαρχος, τὴν ἱστορίαν τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἔγνωριζεν, ἐπειδὴ τεσσαράκοντα ἐνιαυτοὺς ἦτον ἤδη ἀλυσιδεμένος. Ἐλογίζετο δὲ εἰς τῶν ἀγριωτάτων· οἱ φύλακες ἐπλησίαζον εἰς αὐτὸν μετὰ προσοχῆς, ἐπειδὴ κατὰ τινὰ παροξυσμὸν μανίας κτυπήσας ἓνα μὲ τὴν

χειροπέδην του, ἀφῆκεν αὐτὸν εἰς τὸν τόπον. Ἦτο δὲ καὶ ἀλυσιδεμένος αὐστηρότερα τῶν ἐπιλοίπων. Ὁ Πίνελ ἐμβῆκεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ μόνου, καὶ ἀταράχως εἶπε πρὸς αὐτὸν, “Πλοίαρχε, θέλω διατάξῃ νὰ σοῦ ἀφαιρέσωσι τὰς ἀλύσεις, καὶ σὲ δώσῃ τὸ ἐλεύθερον νὰ περιπατῇς εἰς τὴν αὐλὴν, ἂν μὲ ὑποσχεθῇς ὅτι θέλεις διάγει καλῶς, χωρὶς νὰ βλάβῃς κανένα.” “Ναί, σὲ τὸ ὑπόσχομαι,” εἶπεν ὁ μανιακός· “ἀλλὰ μὲ περιγελάς, σεῖς ὅλοι μὲ φοβεῖσθε παραπολύ.” “Ἐγὼ ἐξ ὑπηρετίας,” ἀπεκρίθη ὁ Πίνελ, “προθύμους νὰ ἐκτελέσωσι τὰς διαταγὰς μου, χρεῖας τυχοῦσης. Πίστευσέ με λοιπὸν, ἐπὶ τῷ λόγῳ μου, ὅτι θέλω σὲ χαρίσει τὴν ἐλευθερίαν σου, ἂν φορέσῃς τὸ ἐσωκάρδιον τοῦτο.”

Ὁ μανιακὸς ὑπέκλινεν εὐχαρίστως, χωρὶς νὰ εἴπῃ λόγον· αἱ ἀλύσεις αὐτοῦ ἀφῆρέθησαν, καὶ οἱ φύλακες ἀπεσύρθησαν, ἀνεωγμένην ἀφήσαντες τὴν θύραν τοῦ ταμείου. Ἀνυψώθη δὲ πολλάκις ἀπὸ τὴν ἔδραν του, ἀλλ’ ἔπεσε πάλιν ἐπ’ αὐτῆς, διότι τόσον πολὺν χρόνον ἐκάθητο, ὥστε δὲν ἡμπορεῖ πλέον νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς πόδας· εἰς ἐν τεταρτημόριον τῆς ὥρας ἐπέτυχε νὰ βασταχθῇ ἐν ἰσορροπία, καὶ μὲ κλονούμενα βήματα ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ σκοτεινοῦ ταμείου του. Τὸ πρῶτον βλέμμα ἔρριψεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ μετ’ ἐνθουσιασμοῦ ἐξεφώνησε, “Πόσον ὠραῖος!” Κατὰ τὸ ἐπὶ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐκινεῖτο ἀδιακόπως, ἀναβαίνων καὶ καταβαίνων τὴν κλίμακα, καὶ προσέρων συντόμους φράσεις, ἀγαλλιάσεως δηλωτικάς. Τὸ ἐσπέρας ἐπανῆλθεν αὐτοπροαιρέτως εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ, ὅπου κλινὴ καλητέρα τῆς συνήθους εἶχε προετοιμασθῇ, ἐκοιμήθη δὲ ἡσύχως. Εἰς τὸ διάστημα τῶν ἐφεξῆς δύο ἑτῶν, τὰ ὁποῖα διήγαγεν εἰς τὴν Βικέτραν, δὲν ὑπέφερον ὑποτροπὴν τινὰ τῶν προτέρων παροξυσμῶν του, ἀλλὰ μάλιστα καὶ κατέστη ὠφέλιμος, ἐνεργῶν εἰδός τι ἐξουσίας ἐπὶ τῶν φρενοβλαβῶν, τοὺς ὁποίους ἐκυβέρνηα κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύστημα.

Ἐπομένως ἐδοκίμασεν ὁ Πίνελ στρατιώτην Γάλλον, ὅστις ἐκ μεθύσου κατήντησε μανιακός· διότι, ἀφοῦ τὸ ποτὸν ἔκαμνεν αὐτὸν παράφορον, ἐγένετο ἐριστικὸς καὶ βίαιος, καὶ τόσω μᾶλλον ἐπικίνδυνος, καθόσον εἶχε μεγάλην σωματικὴν δύναμιν. Πολλάκις δὲ παρεκτρέπόμενος εἰς τοιαύτας ὑπερβολάς, εἶχεν ἀποβληθῇ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ μετ’ ὀλίγον ἡσώτευσεν τὰ ὀλίγα του χρήματα. Ἡ καταισχύνη καὶ ἡ ταλαιπωρία τόσον ἐξηχρεώσαν αὐτὸν, ὥστε ἀπώλεσε τὰς φρένας· εἰς δὲ τοὺς παροξυσμούς του, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν στρατηγὸν, καὶ ἐμάχετο κατὰ τῶν ὅσοι δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἀξίαν του. Μετὰ ἓνα τῶν μανιωδῶν τούτων ἀγώνων, ἐφέρθη εἰς τὴν Βικέτραν, τὰ μέγιστα ἡρετισμένος. Δέκα ἐνιαυτοὺς ἦτον ἤδη ἀλυσίδετος, καὶ μετὰ προφυλάξεως μεγαλύτερας τῆς συνήθους, διότι πολλάκις εἶχε συντρίψει τὰς ἀλύσεις μόνον μὲ τὰς χεῖρας του. Μίαν φορὰν λυθείς, σφοδρῶς ἠπέλησεν ἄκτῳ φύλακα νὰ μὴν εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐκτός ἂν ἤθελον περάσειν ὑπὸ τὰ ἑαυτοῦ σκέλη, καὶ τινόντι